

Relacijska algebra

Iztok Sarnik, FAMNIT

Viri

- *Prosojnice: „Cow Book“, R.Ramakrishnan, <http://pages.cs.wisc.edu/~dbbbook/>*
- *Raghu Ramakrishnan, Johannes Gehrke, Database Management Systems, McGraw-Hill, 3rd ed., 2007.*

Relacijski povpraševalni jeziki

- Povpravševalni jezik: Omogoča urejanje podatkov in **poizvedovanje po** podatkih v podatkovni bazi.
- Relacijski model podpira enostavne PJ z veliko izrazno močjo:
  - Formalne osnove v logiki.
  - Omogoča optimizacijo poizvedb.
- Povpraševalni jezik **!=** Programski jezik !
  - PJ ni “Računsko kompleten”.
  - PJ ni namenjen za kompleksne izračune.
  - PJ podpira enostaven in učinkovit dostop do velikih zbirk podatkov.

Formalni relacijski povpraševalni jeziki

- Dva formalna (matematična) jezika tvorita osnovo za “realne” povpraševalne jezike (npr. SQL) in njihovo implementacijo:
  - Relacijska algebra: Bolj **proceduralen** jezik, uporaben za predstavitev plana izvajanja poizvedb.
  - Relacijski račun: Omogoča uporabnikom opisati kaj želijo in ne toliko kako to izračunati – **deklarativni** jezik.

Osnove

- Poizvedba je izvršena nad *instancami relacij* in rezultat poizvedbe je instanca neke relacije.
  - *Scheme vhodnih* relacij so *fiksne*.
  - *Shema rezultata* je tudi *fiksna* -- določi se s pravili gradnikov povpraševalnega jezika.
- Notacija osnovana na poziciji oz. imenih atributov:
  - Notacija osnovana na poziciji primernejša za programe; notacija osnovana na imenih je bolj berljiva.
  - Obe se uporabljata v SQL.

Primer podatkovne baze

Mornarji(mid:integer, mime:string, ocena:integer, star:integer)

Ladje(lid:integer, lime:string, barva:string)

Rezervacije(mid:integer, lid:integer, datum:date)

Primeri relacij

- Relaciji “Mornarji” in “Rezervacije” za naše primere.
- Uporabljali bomo notaciji osnovani na poziciji in imenih.
- Imena atributov v vmesnih in končnem rezultatu poizvedb se podedujejo od vhodnih relacij.

R1

<u>mid</u>	<u>lid</u>	<u>dan</u>
22	101	10/10/96
58	103	11/12/96

S1

<u>mid</u>	mime	ocena	star
22	novak	7	45.0
31	kranjc	8	55.5
58	petelin	10	35.0

S2

<u>mid</u>	mime	ocena	star
28	volk	9	35.0
31	kranjc	8	55.5
44	jauk	5	35.0
58	petelin	10	35.0

Relacijska algebra

- Osnovne operacije
  - Selekcija (δ) Izbere podmnožico n-teric iz relacije.
  - Projekcija (Π) Izbere določene stolpce relacije.
  - Produkt ($\times$) Omogoča kombiniranje dveh relacij.
  - Razlika ($-$) N-terice iz prve in ne iz druge relacije.
  - Unija ($\cup$) N-terice iz obeh relacij.
- Dodatne operacije
  - Presek, Stik, Deljenje, Preimenovanje.
  - Niso nujne, so pa **ZELO** (!) koristne.
- Vsaka operacija vrne relacijo kot rezultat.
  - Operacije se lahko sestavljajo – funkcijski **jezik**.

Projekcija

- Izbere attribute, ki so v *listi projekcije* iz relacije.
- *Shema* rezultata vsebuje samo attribute, ki so v listi projekcije z istimi imeni kot v vhodni relaciji.
- *Duplikati?*
  - Realni sistemi tipično ne odstranijo duplikate, če uporabnik tega ne zahteva. (Zakaj ne?)

mime	ocena
volk	9
kranjc	8
jauk	5
petelin	10

$$\pi_{mime,ocena}(S2)$$

star
35.0
55.5

$$\pi_{star}(S2)$$

Selekcija

- Izbere vrstice, ki zadoščajo *pogoju selekcije*.
- Ni duplikatov v rezultatu. (Zakaj?)
- *Shema* rezultata je identična shemi vhodnih relacij.
- *Relacija*, ki je rezultat je lahko vhodna relacija drugi relacijski operaciji! (*Kompozicija operacij*.)

mid	mime	ocena	star
28	volk	9	35.0
58	petelin	10	35.0

$$\sigma_{ocena > 8}(S2)$$

mime	ocena
volk	9
petelin	10

$$\pi_{mime, ocena}(\sigma_{ocena > 8}(S2))$$

Unija, Presek, Razlika

- Vse operacije so binarne in vhodni relaciji morata biti unija-kompatibilni:
  - Enako število atributov.
  - 'Pripadajoča' polja imajo enake tipe.
- Kaj je *shema* rezultata?

mid	mime	ocena	star
22	novak	7	45.0

$S1 - S2$

mid	mime	ocena	star
22	novak	7	45.0
31	kranjc	8	55.5
58	petelin	10	35.0
44	jauk	5	35.0
28	volk	9	35.0

$S1 \cup S2$

mid	mime	ocena	star
31	kranjc	8	55.5
58	petelin	10	35.0

$S1 \cap S2$

Produkt

- *Kartezijski produkt*: vsaka vrstica S1 se poveže z vsako vrstico R1.
- *Shema rezultata* ima po en atribut za vsak atribut relacij S1 in R1; imena od operandov.
  - *Konflikt*: S1 in R1 imata atribut *mid*.

(mid)	mime	ocena	star	(mid)	lid	day
22	novak	7	45.0	22	101	10/ 10/ 9
22	novak	7	45.0	58	103	11/ 12/ 9
31	kranjc	8	55.5	22	101	10/ 10/ 9
31	kranjc	8	55.5	58	103	11/ 12/ 9
58	petelin	10	35.0	22	101	10/ 10/ 9
58	petelin	10	35.0	58	103	11/ 12/ 9

■ Preimenovanje: $\rho(C(1 \rightarrow mid1, 5 \rightarrow mid2), S1 \times R1)$

Stik (Join)

- Stik s pogojem: $R \bowtie_c S = \sigma_c (R \times S)$

(mid)	mime	ocena	star	(mid)	lid	dan
22	novak	7	45.0	58	103	11/ 12/ 96
31	kranjc	8	55.5	58	103	11/ 12/ 96

$$S1 \bowtie_{S1.mid < R1.mid} R1$$

- Shema rezultata: enako kot kartezijski produkt.
- Manj n-teric kot produkt; da se izračunati hitreje.
- Včasih ga imenujejo theta-stik.

Stiki

- Equi-Stik: Poseben primer stika, kjer je pogoj stika uporablja samo pogoj enačaj.

mid	mime	ocena	star	lid	dan
22	novak	7	45.0	101	10/ 10/ 96
58	petelin	10	35.0	103	11/ 12/ 96

$$S1 \bowtie_{mid} R1$$

- Shema rezultata: podobno kot kartezijski produkt; samo ena vrednost enačenih atributov je v rezultatu.
- Naravni Stik: Equi-Stik po vseh skupnih atributih.

Deljenje

- Ni osnovna operacija; uporabna za izražanje vprašanj kot na primer:
  - *Poišči mornarje, ki so rezervirali vse ladje.*
- Naj ima A dva atributa x in y ; B pa samo en atribut y :
  - $A/B = \{ \langle x \rangle \mid \exists \langle x, y \rangle \in A \ \forall \langle y \rangle \in B \}$
  - **A/B vsebuje vse n -terice x (mornarji) tako da za vsako n -terico y (ladja) v B , obstaja n -terica xy v A .**
  - *Ali:* Če množica vrednosti y (ladje) povezana z vrednostjo x (mornarji) v A vsebuje vse vrednosti y v B , potem je vrednost x v A/B .
- V splošnem sta x in y lahko poljubna seznama atributov; y je seznam atributov v B , in $x \cup y$ je seznam atributov v A .

Primer deljenja A/B

sno	pno
s1	p1
s1	p2
s1	p3
s1	p4
s2	p1
s2	p2
s3	p2
s4	p2
s4	p4

A

pno
p2

B1

sno
s1
s2
s3
s4

A/B1

pno
p2
p4

B2

sno
s1
s4

A/B2

pno
p1
p2
p4

B3

sno
s1

A/B3

Izražanje A/B z osnovnimi operacijami

- Deljenje ni nujno potrebna operacija; uporabna bližnica.
  - To je načeloma res tudi za stike, čeprav omogočajo stiki učinkovito implementacijo poizvedb.
- *Ideja*: A/B = izračunaj vse vrednosti x , ki niso izločene z vrednostjo y v B .
  - x je izločena z y v primeru, da z dodajanjem vrednosti y iz B dobimo n-terico xy , ki ni v A .

Izločene vrednosti x : $\pi_x((\pi_x(A) \times B) - A)$

A/B : $\pi_x(A)$ - Izločene vrednosti

Ekvivalence operacij RA

- Selekcija: $\delta_{c1 \wedge \dots \wedge cn}(R) = \delta_{c1}(\dots(\delta_{cn}(R))\dots)$ (Razcep)

$$\delta_{c1}(\delta_{c2}(R)) = \delta_{c2}(\delta_{c1}(R)) \quad (\text{Komutativnost})$$

- ❖ Projekcija: $\Pi_{a1}(R) = \Pi_{a1}(\dots(\Pi_{an}(R))\dots)$ (Razcep)

- ❖ Stik: $R \bowtie (S \bowtie T) = (R \bowtie S) \bowtie T$ (Asociativnost)

$$(R \bowtie S) = (S \bowtie R) \quad (\text{Komutativnost})$$

Dokaži:

$$R \bowtie (S \bowtie T) = (T \bowtie R) \bowtie S$$

Ekvivalence operacij RA

- Spuščanje selekcije/projekcije proti listom.

$\delta(R \bowtie S) = \delta(R) \bowtie S$, če selekcija izbira samo attribute R.

$\Pi(R \bowtie S) = \Pi(R) \bowtie S$, če projekcija uporabi samo atr. R.

- Projekcija:
  - Projekcija je komutativna s selekcijo, ki uporablja attribute projekcije.
- Selekcija, ki vsebuje primerjavo atributov obeh argumentov kartezijskega produkta se prevede v stik.

Poišči imena mornarjev, ki so rezervirali ladjo #103

- Rešitev 1: $\pi_{mime}((\sigma_{lid = 103} Rezervacije) \bowtie Mornarji)$
- ❖ Rešitev 2: $\rho(Temp1, \sigma_{lid = 103} Rezervacije)$
 $\rho(Temp2, Temp1 \bowtie Mornarji)$
 $\pi_{mime}(Temp2)$
- ❖ Rešitev 3: $\pi_{mime}(\sigma_{lid = 103}(Rezervacije \bowtie Mornarji))$

Poišči vse mornarje, ki so rezervirali rdečo ladjo.

- Podatki o ladjah se nahajajo v relaciji Ladje; potrebujemo še en stik.

$$\rho(Temp, (\sigma_{barva=rdeca} Ladje))$$

$$\pi_{mime}(Temp \bowtie Rezervacije \bowtie Mornarji)$$

- Kako bi pohitrili vprašanje?

$$\Pi_{mime}(\Pi_{mid}((\Pi_{lid} \delta_{barva='rdeča'} Ladje) \bowtie Rez) \bowtie Mornarji)$$

Poišči vse mornarje, ki so rezervirali rdečo ali zeleno ladjo.

- Identificiramo vse rdeče in zelene ladje in potem poiščemo mornarje, ki so rezervirali eno izmed izbranih ladij:

$$\rho(\text{Temp}, \delta_{\text{barva}='rdeča' \vee \text{barva}='zelená'} \text{Ladje}) \\ \Pi_{\text{mime}}(\text{Temp} \bowtie \text{Rezervacije} \bowtie \text{Mornarji})$$

- Temp se da definirati z unijo! (Kako?)
- Kaj se zgodi, če je $\vee$ zamenjan z $\wedge$?

Poišči mornarje, ki so rezervirali rdečo in zeleno ladjo.

- Prejšnji način ne deluje.
- Poiščemo mornarje, ki so rezervirali rdeče ladje, mornarje, ki so rezervirali zelene ladje in potem naredimo presek.

$$\rho(Temp1, \pi_{mid}((\sigma_{barva=rdeca} Ladje) \bowtie Rezervacije))$$

$$\rho(Temp2, \pi_{mid}((\sigma_{barva=zeleno} Ladje) \bowtie Rezervacije))$$

$$\pi_{mime}((Temp1 \cap Temp2) \bowtie Mornarji)$$

Poišči imena mornarjev, ki so rezervirali vse ladje

- Uporaba deljenja; sheme vhodnih relacij morajo biti pazljivo izbrane:

$$\rho(Temp, (\pi_{mid, lid} Rezervacije) / (\pi_{lid} Ladje))$$

$$\pi_{mime}(Temp \bowtie Mornarji)$$

- ❖ ... mornarje, ki so rezervirali vse ladje 'Delfin':

$$..... / \pi_{lid}(\sigma_{lime=delfin} Ladje)$$

Ponovitev

- Relacijski model ima formalne povpraševalne jezike, ki so enostavni in imajo veliko izrazno moč.
- Relacijska algebra je proceduralen jezik; uporabna je za interno predstavitev vprašanj.
- Veliko načinov za izražanje enega samega stavka; optimizator izbere tistega, ki poišče rezultat najhitreje.